

WPROWADZENIE

PARTYCYPACJA A SZTUKA

Termin „partycypacja” w tradycji filozoficznej odnoszony był do tego, co istnieje tylko przez uczestnictwo w obiektywnych własnościach innego, wyższego bytu. W takim znaczeniu zagadnienie rozważali Platon i Tomasz z Akwinu. Sens ten pojawiał się również w estetyce. Drugi sposób użycia tego pojęcia w refleksji nad sztuką związany jest z potocznym znaczeniem słowa. Partycypacja to branie udziału, włączanie się w określone przedsięwzięcia przez artystów lub odbiorców. W tym znaczeniu pojawia się ona w różnych odmianach i w różnym stopniu jako cecha działań artystycznych oraz koncepcji odbioru w XX wieku i obecnie. Szczególnie dobitnie tendencje partycypacyjne, zdaniem Nicolasa Bourriaud, wystąpiły w sztuce lat dziewięćdziesiątych minionego stulecia. Związane z nimi zaakcentowanie relacji międzyludzkich przy ograniczeniu roli czynników przedmiotowych francuski autor uważał za cechę wyróżniająca twórczości zainicjowanej w tym okresie. Claire Bishop, określająca sztukę partycypacyjną jako rodzaj strategii poprzez którą ludzie stają się twórczymi dzieł artystycznych, sądzi iż działania takie miały miejsce już w wielkiej awangardzie. Łączyły się one z upolitycznieniem sztuki prowadząc do rozszerzenia form demokracji, albo do związków z faszyzmem lub bolszewizmem. Można też patrzeć na partycypację widząc w niej czynności wydobywające z dzieł sztuki bogactwo znaczeń albo wyraz ograniczenia decydującej roli artysty, pojmować ją jako przejście od autorstwa indywidualnego do kolektywnego itp. Dążenia takie mogą być motywowane względami estetycznymi, jak również psychologicznymi, społecznymi lub bezpośrednio politycznymi. Ten ostatni rodzaj argumentacji dominuje w sztuce partycypacyjnej ostatnich dekad. Możliwe jest też spojrzenie na sztukę partycypacyjną z punktu widzenia artystycznych tendencji zmierzających do poszerzenia pola działań twórczych. Z tego punktu widzenia stanowiłaby ona kolejny etap wyjścia poza tradycyjne media na linii prowadzącej od działań typu *ready made* i *site specific*.

W bieżącym tomie „Art Inquiry. Recherches sur les arts” proponujemy spojrzenie na zagadnienia związane z partycypacją w sztuce i jej rolą w estetyce w szerokiej perspektywie. Nie chcemy ograniczać się do najgłośniejszych obecnie koncepcji „sztuki relacyjnej” Nicolasa Bourriaud, „sztuki dialogicznej” Granta Kestera i „sztuki partycypacyjnej” Claire Bishop, choć rola ich jest niezwykle istotna. Obok podkreślanego przez tych autorów „zwrotu społecznego” czy „zwrotu politycznego” chcielibyśmy uwzględnić inne motywacje występujące w działaniach artystycznych w związku z otwarciem ich na wymiar partycypacyjny.

Grzegorz Sztabiński
Paulina Sztabińska